

Sociale Raad Tilburg

Sociale Raad Tilburg
Spoorlaan 444
5038 CH Tilburg

Gemeente Tilburg
College van burgemeester en wethouders
Tav. wethouder dhr. M. Jacobs
Postbus 90155
5000 LH Tilburg

Tilburg, 12 november 2020
Betreft: Advies "Beleidsnota Inburgering Tilburg 2021 - 2026"
Kenmerk: 20/028

Geachte wethouder Jacobs,

Hierbij ontvangt het door u gevraagde advies over de "Beleidsnota Inburgering Tilburg 2021 – 2026".

Vooraf

De Sociale Raad Tilburg (SRT) is op diverse momenten geïnformeerd en heeft verschillende gesprekken gevoerd over de nieuwe beleidsnota "Inburgering". Deze hebben plaatsgevonden zowel op regionaal als op lokaal niveau. In april 2020 hebben de gezamenlijke lokale adviesraden van de Arbeidsmarkt regio Hart van Brabant het "Regionaal advies inzake het visiedocument inburgering+" uitgebracht. Het advies dat nu voor u ligt betreft de lokale beleidsnota. In het regionale advies staan ook adviezen die de gemeenten betreffen. Daarom ontvangt u als bijlage bij dit SRT-advies ook het regionale advies.

Algemeen: een eerste reactie

De huidige wetgeving leidt niet tot de gewenste resultaten; integendeel, deze heeft soms tot grote problemen geleid voor inburgeraars. Daarom is het zeer zinvol dat er een nieuwe wet ingevoerd wordt die inburgeraars wel voldoende ondersteuning en kansen biedt. De regie komt bij de gemeenten te liggen en dit sluit aan bij de decentralisaties en het denken waarop dit gebaseerd is, namelijk dat de gemeente dichter bij de inwoner staat en beter in staat is om een passend aanbod te organiseren en maatwerk te leveren.

De beleidsnota benoemt de gedeelde verantwoordelijkheid tussen gemeente en inburgeraar waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor een passend inburgeringstraject en doorlopende ondersteuning en de inburgeraar haar/zijn verantwoordelijkheid neemt voor het traject en het succesvol afronden ervan. De SRT acht dit een goede en terechte verdeling van verantwoordelijkheden.

Diverse uitgangspunten staan in de beleidsnota op een rij: vroegtijdig starten met kennismaking en begeleiding, de brede intake, de nadruk op participatie gecombineerd met het leren van de Nederlandse taal, maatwerk, samenwerking in de keten en een passend traject wat onderwijs en werk betreft. Dit zijn wat de SRT betreft waardevolle uitgangspunten om te zorgen dat inburgeraars goede

ondersteuning krijgen en kansen krijgen om aan te sluiten bij en hun plaats te vinden in de Nederlandse samenleving.

Het is mooi om te horen dat de pilots die in Tilburg opgezet en uitgevoerd zijn input hebben opgeleverd voor de nieuwe landelijke wetgeving. De opgedane inzichten worden nu ingezet voor een beter beleid en uitvoering.

De SRT heeft dan ook een positieve indruk van deze beleidsnota. U geeft aan inburgeraars een warm welkom te willen geven. Deze beleidsnota bevat een visie die dit uitdraagt en de wijze waarop u dit wilt gaan uitvoeren, geeft vertrouwen.

Aandachtspunten en vragen

Er wordt veel beschreven in de beleidsnota. Er zijn echter zijn nog wel een aantal aandachtspunten en vragen die wij u in dit advies voorleggen om zo sommige onderdelen nog wat aan te scherpen. Daarnaast missen wij ook nog een paar punten die volgens ons wel aandacht verdienen binnen dit kader.

Ondersteuning

De gemeente Tilburg zegt toe ondersteuning te bieden aan inburgeraars en dit is ook nadrukkelijk aanwezig in de beleidsnota. Uitgangspunt hierbij moet zijn dat iedere inburgeraar ondersteuning nodig heeft. Ieder van hen komt uit een ander land met een andere cultuur en samenlevingsopbouw. Velen van hen hebben traumatische ervaringen.

De SRT adviseert om dit steeds voor ogen te houden en pleit ervoor om inburgeraars niet te snel los te laten. Belangrijk is ook om nazorg te regelen waarbij de gemeente actief inburgeraars volgt.

Financieel ontzorgen

Het wordt een wettelijke plicht om inburgeraars voor een periode van zes maanden financieel te ontzorgen. Deze periode kan eventueel verlengd worden. Tegelijkertijd moet gewerkt worden aan begeleiding richting financiële zelfredzaamheid. U geeft dat ook aan in de beleidsnota.

De SRT onderschrijft dit beleid. Het is van groot belang dat inburgeraars ontzorgd worden én tegelijkertijd begeleid worden naar zelfredzaamheid. Tijdens deze periode is het mogelijk om mogelijke hulpvragen van inburgeraars te signaleren én op te pakken. De Nederlandse samenleving is ingewikkeld, er zijn veel formulieren en procedures en allerlei organisaties die allemaal net wat anders doen. Willen we voorkomen dat inburgeraars in de problemen komen, dat zij door onwetendheid en onkunde schulden opbouwen dan zal er deskundige begeleiding geboden moeten worden.

De periode van zes maanden met eventueel een verlenging zal voor veel inburgeraars (te) kort zijn. De SRT pleit er dan ook voor dat zij hierin gevolgd worden en dat zij steeds weten bij wie zij terecht kunnen voor ondersteuning.

Gezin

In de beleidsnota mist de SRT het expliciet benoemen van “de gezinssituatie”. Een deel van de inburgeraars neemt een gezin met kinderen mee. Door culturele verschillen, taalbarrières en traumatische ervaringen kunnen er problemen ontstaan. Bij kinderen worden deze problemen vaak zichtbaar op school. Echter is het niet voor alle inburgeraars vanzelfsprekend om hier openlijk over te spreken en hulp te aanvaarden.

Om deze reden adviseert de SRT om nadrukkelijk aandacht te hebben voor “de gezinssituatie” en deze breder te zien dan enkel een levensgebied. Het is van belang dat de klantregisseur naar de gezinssituatie kijkt vanuit cultuursensitiviteit en met de juiste kennis.

Daarnaast adviseert de SRT dat de klantregisseur, zo nodig, praktisch meedenkt met de inburgeraar over de combinatie van: de zorg voor het gezin, het aanleren van de taal en participatie. Praktische problemen zijn immers vaak een belemmering onder andere bij een inburgeringstraject.

Positie van vrouwen en meisjes

Vanuit culturele verschillen is het niet voor alle vrouwelijke inburgeraars gebruikelijk dat zij buitenshuis maatschappelijke (of buitenschoolse) activiteiten ondernemen. Om deze reden adviseert de SRT dat de klantregisseur aandacht heeft voor de positie van vrouwelijke inburgeraars. Zo is gepaste stelligheid over de inburgeringsplicht van de kant van de klantregisseur jegens de echtgenoot soms nodig. Hierdoor hoeven deze vrouwelijke inburgeraars zich minder te verdedigen in hun huwelijk of binnen de context van het gezin. De cultuursensitiviteit en de positie die de klantregisseur inneemt tijdens deze gesprekken maken een verschil.

Samenwerking organisaties

Rondom een inburgeraar kunnen verschillende organisaties of verschillende afdelingen van dezelfde organisatie betrokken zijn. Het kan voor de inburgeraar moeilijk zijn om zelf de regie te nemen over de samenwerking met alle betrokkenen. De SRT pleit om deze reden voor een zorgvuldige afstemming bij organisaties, zowel intern als extern.

In complexe situaties moet gekozen worden voor een regiehouder. Deze regierol zou natuurlijk prima passen binnen de rol en taken van de klantregisseur. Dit draagt bij aan de kwaliteit en efficiëntie van ieders inzet. Dit pleit dan ook voor een kleinere caseload en langdurige betrokkenheid met specifiek aandacht voor het individu, voor participatie en ontwikkeling, voor een gezinsaanpak (waarbij tevens alertheid is op de positie en rollen van de vrouw), maar ook voor nazorg en ondersteuning bij de opbouw van een sociaal (vang- of wijk-)netwerk.

Daarnaast adviseert de SRT dat organisaties zowel intern als extern op casus-overstijgend niveau overleg hebben. Dit om adequaat nieuwe ontwikkelingen en hiaten/overlappenden in het beschikbare zorgaanbod te kunnen signaleren.

Netwerk

Een netwerk rondom een inburgeraar is cruciaal voor groei naar zelfredzaamheid evenals het voorhanden zijn van hulp en ondersteuning. In aanvang zal het netwerk een kader bieden aan de inburgeraar en diens gezin. Daarnaast kan het netwerk een aanspreekpunt zijn voor de wijk bij vragen of onduidelijkheden.

Om deze reden adviseert de SRT dat wanneer een inburgeraar een woning toegewezen krijgt in de wijk, er onmiddellijk een netwerk wordt gecreëerd. En dat er het eerste half jaar wordt geïnvesteerd in een blijvend en passend netwerk. Wellicht zal in aanvang de rol van de professionele organisaties groter zijn en kunnen langzamerhand bewoners uit de wijk en vrijwilligers een grotere rol op zich nemen.

Langdurige begeleiding

Met het nieuwe inburgeringsbeleid wordt ingezet op de zelfredzaamheid, veerkracht en talentontwikkeling van de inburgeraar. De SRT vindt dit een mooi uitgangspunt maar heeft hierbij een zorg. Bij inburgeraars kan er sprake zijn van onderliggende problematiek die niet altijd zichtbaar is. Het inzetten van nazorg en eventueel passende langdurige begeleiding moet mogelijk zijn. Om deze reden adviseert de SRT om gedurende het gehele inburgeringstraject periodiek evaluatiemomenten in te plannen. En dat tijdens deze evaluatiemomenten met cultuursensitiviteit en kennis van zaken wordt onderzocht of er een vorm van (langdurige) ondersteuning of begeleiding nodig is. Tijdens deze evaluatiemomenten kan er ook aandacht zijn voor mogelijke hulpvragen van alle gezinsgenoten (volwassenen én kinderen). Het inzetten van passende begeleiding voordat problemen hoog zijn opgelopen, maakt trajecten (uiteindelijk) minder intensief. Dit levert al met al minder hoge kosten en minder leed bij de inburgeraars op. Tevens werkt het vroegtijdig inzetten van passende begeleiding in gezinssituaties preventief in het ontstaan van intergenerationele problematieken.

Tolken

Het nieuwe inburgeringsbeleid is erop gericht dat inburgeraars binnen een afzienbare tijd de Nederlandse taal voldoende machtig worden. Dit is echter niet voor iedere inburgeraar weggelegd. Daarom is inzet van een tolk in belangrijke gesprekken voor deze inburgeraars nodig.

- De SRT adviseert om tijdens precare en complexe gesprekken de keuze te maken voor een betaalde professional in de plaats van een vrijwilliger. Dit omdat de complexiteit van dergelijke gesprekken een grote deskundigheid van de tolk vragen en psychisch belastend kunnen zijn.
- Tevens adviseert de SRT om tijdens deze gesprekken een tolk in te zetten met een ruimer takenpakket. Naast het vertalen kan de tolk uitleg geven aan de inburgeraar en aan diens gesprekspartner over cultureel bepaalde gebruiken. Het verstaan van elkaars taal en begrijpen van culturele gebruiken maken een gesprek constructiever en voorkomt miscommunicatie.

Klantregisseur

- De klantregisseur is een belangrijke persoon voor de inburgeraar. Deze moet als een spin in het web zorgen voor de nodige ondersteuning, een helpende hand zijn waar dat nodig is maar ook los kunnen laten en kunnen sturen op zelfstandigheid. Dit vraagt om een bepaalde deskundigheid, tijd en kwaliteit.

De SRT adviseert dan ook te zorgen dat klantregisseurs over deze kwaliteiten beschikken en te zorgen dat zij voldoende tijd hebben voor elke inburgeraar. Dit betekent een beperkte caseload.

- De klantregisseur heeft een dubbele rol: naast deze ondersteunende rol waarbij vertrouwen een grote rol speelt, heeft de klantregisseur ook een handhavende opdracht. Deze functies schuren per definitie met elkaar en kan zowel voor de inburgeraar als voor de klantmanager belastend en beperkend zijn. De SRT verzoekt u te onderzoeken of er andere oplossingen zijn voor de handhavende rol zodat het vertrouwen tussen inburgeraar en klantregisseur daar niet door verstoord wordt.

Leerroutes

Tilburg gaat straks drie leerroutes aanbieden. Uiteraard is het van belang om realistisch te zijn wat de individuele mogelijkheden van iemand zijn. Daarom is de zelfredzaamheidsroute waardevol: de erkenning dat dit soms het hoogst haalbare is. Het is echter net zo belangrijk om kansen te bieden, uit te dagen en te zoeken naar wat iemand nog meer in zijn of haar mars heeft. Als dat niet gebeurt, blijven talenten onbenut en worden kansen niet gepakt.

- De doelgroep voor de zelfredzaamheidsroute is heel divers. Iemand die laagleerbaar is en iemand die analfabeet in eigen taal is: beiden zullen hier geplaatst worden. Het vermogen om te leren kan echter heel anders zijn. De SRT vraagt hier aandacht voor en adviseert steeds in te zetten op perspectief. Wat is haalbaar en waar wordt deze persoon gelukkig van? Daar hoort leren en werken op het eigen niveau bij.
- De SRT adviseert om in het PIP expliciet op te nemen wat de persoon zelf wil bereiken. Wat heeft hij of zij voor ogen? Aansluiten bij de intrinsieke motivatie levert altijd meer op: voor het individu én voor de maatschappij.
- Vanuit de brede intake wordt bepaald wie welke leerroute gaat volgen. Het zal echter met enige regelmaat voorkomen dat inburgeraars toch niet bij de juiste leerroute terecht zijn gekomen. De SRT adviseert om wisselingen gemakkelijk mogelijk te maken.
- De SRT adviseert om met name in te zetten op onderwijs en opleidingen, ook als personen ouder dan 30 jaar zijn.
- Help inburgeraars om buitenlandse diploma's erkend te krijgen in Nederland. Het is verlies van talenten en kennis om mensen op een lager niveau aan de slag te laten gaan.

Participatie

De SRT onderschrijft het belang van participeren en is dan ook blij dat meedoen (naar vermogen) zo duidelijk benoemd wordt.

Inburgering wordt ondergebracht bij de Participatiewet. Natuurlijk is het vinden van een betaalde baan een belangrijk doel en instrument voor zelfstandigheid en perspectief. Nog belangrijker is echter dat iedereen mee kan doen naar vermogen, ook als een betaalde baan (nog) geen optie is. De SRT wil dan ook graag dat participeren op deze wijze beschreven en uitgevoerd wordt. Dit lezen wij ook in uw nota maar wij hechten er zo'n belang aan dat wij dit hier nog eens nadrukkelijk als advies aan u meegeven.

Arbeidsmarkt en profilering

Er wordt in de beleidsnota gesproken over de arbeidsmarkt, over betaald werk, werkervaring opdoen en de combinatie van werken en leren. Ook wordt gewezen op het belang van een startkwalificatie omdat dat de kansen op de arbeidsmarkt aanzienlijk vergroot.

Het belang van het hebben van betaald werk is duidelijk. Een arbeidsmarkt die kansen biedt, ook aan lager opgeleiden en mensen die mogelijkheden hebben om door te groeien, is dan ook van belang. Wij vragen ons af welk beeld en welke ambitie de gemeente Tilburg hierbij voor ogen heeft. Tilburg heeft een diverse arbeidsmarkt met daarin bijvoorbeeld veel onderwijs en zorg.

De SRT adviseert de gemeente Tilburg om zich juist met deze werksoorten landelijk te profileren en zo inburgeraars te verwelkomen die in deze sectoren aan de slag willen.

Vrijwilligers

Bij inburgeraars worden regelmatig vrijwilligers ingezet: om hen te ondersteunen in de Nederlandse taal en voor regelzaken. In deze situaties wordt echter zeer vaak een zwaar beroep gedaan op de beperkt beschikbare vrijwilligers omdat een ander ondersteunend netwerk ontbreekt en inburgeraars dan van hun vrijwilligers ondersteuning vragen bij alle zaken waar zij tegenaan lopen. De vrijwilligers haken regelmatig af vanwege de hoeveelheid en de complexiteit van de hulpvragen vanuit de inburgeraars. Het betreffen soms hulpvragen die eigenlijk bij professionele organisaties horen te liggen. Dit is jammer want deze vrijwilligers vormen een essentieel aandeel in het netwerk van de inburgeraar. Wanneer er sprake zou zijn van passende professionele begeleiding van de inburgeraar, blijft het voor de vrijwilligers werkbaar. Hierdoor kunnen zij hun waardevolle inzet blijven leveren. Daarnaast vindt de SRT het belangrijk dat er aandacht is voor de ervaringen van de vrijwilligers. Het is van belang dat zij voldoende ondersteuning krijgen zodat zij gemotiveerd blijven om hun mooie werk voort te zetten.

Wonen in wijken

- Inburgeraars gaan wonen in een wijk. De SRT vraagt zich af op welke wijze er in die wijken draagvlak gecreëerd wordt voor deze nieuwkomers. Heldere en tijdige communicatie en goede informatieverstrekking aan de wijkbewoners kunnen hier het verschil maken. Waar burgers vragen opwerpen of mogelijk verzet aantekenen tegen de komst van inburgeraars moet de tijd genomen worden voor gesprek en overleg met deze burgers. Wijken en burgers 'overvallen' met al genomen besluiten dient absoluut vermeden te worden.

- Zoals we hierboven al aangaven, is het van belang dat er een goed netwerk van organisaties en vrijwilligers om de inburgeraars heen opgebouwd wordt. Dat geeft stevigheid aan het gezin maar ook duidelijkheid aan de wijk dat er zorg is voor hen. Het gaat immers om een wederzijdse relatie: inburgeraars willen graag welkom zijn in een wijk en buurtbewoners willen gehoord en gezien worden in hun mogelijke zorgen en antwoord krijgen op hun vragen. De inzet van organisaties die in de wijk werken aan sociale contacten, aan verbinden van inwoners en aan integratie is hierbij onontbeerlijk. De SRT adviseert te investeren in de wijk en woonomgeving van mensen die inburgeren. Daarbij is het ook van belang om organisaties die dit daadwerkelijk uitvoeren te ondersteunen en als dat nodig is middelen ter beschikking te stellen.

- Een andere vraag is hoe het plaatsingsbeleid van de gemeente is. Komen inburgeraars met meerdere gezinnen in een bepaalde wijk te wonen of worden ze juist zo verspreid mogelijk geplaatst? Met meerdere gezinnen in een wijk hoeft geen probleem te zijn, maar al te grote concentraties in slechts enkele wijken dient ons inziens vermeden te worden. Belangen en wensen van inburgeraars ("graag in een wijk waar al meerdere gezinnen uit ons land van herkomst wonen") kunnen dan strijdig zijn met belangen en wensen vanuit de wijk ("liever nieuwe gezinnen die sociaal-economisch krachtiger zijn dan nog meer gezinnen met zeer beperkte inkomens en afhankelijkheid van een uitkering").

De SRT adviseert de wensen van inburgeraars en wijkbewoners te onderzoeken, met hen te overleggen en hen mee te nemen bij de besluitvorming.

Middelen

Om deze beleidsnota en de daarin genoemde doelen te realiseren en werkwijzen in te kunnen zetten, zijn middelen nodig. Naast de financiën die door de landelijke overheid toegekend worden, zal ook de gemeente Tilburg geldelijke en andere middelen hiervoor in moeten zetten. Wij hebben niet in beeld hoeveel middelen het betreft.

- De SRT wilt u erop wijzen dat het verschuiven van middelen bij organisaties ook betekent dat andere werkzaamheden niet meer uitgevoerd kunnen worden. Dit lijkt een open deur maar wij vragen hier toch uw aandacht voor. De SRT adviseert om bij de vraag om inzet van organisaties, steeds ook te vragen welke werkzaamheden daardoor misschien niet meer uitgevoerd kunnen worden.
- Naar verluidt zal het aantal inburgeraars de komende tijd oplopen. Tegelijkertijd bevestigen de recente cijfers de vrees dat ook de aantallen werklozen oplopen en dat de gevolgen van de coronacrisis in bepaalde wijken en delen van de Tilburgse bevolking groter zijn dan in andere wijken en segmenten. Onzekerheid over de eigen toekomst kan draagvlak voor inburgeraars onder druk plaatsen – zeker als betrokken organisaties dan ook nog bestaand werk moeten afbouwen om middelen vrij te spelen voor ondersteuning van inburgeraars. Derhalve pleit de SRT voor inzet van extra middelen.

Monitoren en evalueren

Evaluatie en monitoring zijn van belang om te weten of de beoogde resultaten behaald worden. Naast het meten van data willen wij ook graag een kwalitatieve evaluatie.

- De SRT adviseert om inburgeraars zelf een rol en stem te geven bij het evalueren van beleid en uitvoering. Zij zijn de ervaringsdeskundigen en kunnen aangeven waar zij baat bij hebben, wat lastig is en of hun verwachtingen uitkomen. Dit sluit ook mooi aan bij 'Learning by doing' zoals de gemeente zelf aangeeft graag te willen werken. Leren van de ervaringen van de betrokken mensen en dat verwerken in beleid en uitvoering: een korte route om te komen tot verbeteringen.
- De Adviesraad Statushouders speelt hier natuurlijk ook een belangrijke rol. Vanuit hun ervaringen en achterban kunnen zij aangeven wat er goed en minder goed verloopt, en waar verwachtingen en werkelijkheid uit elkaar liggen.
- In de laatste versie van de "Beleidsnota Inburgering 2021 – 2026" wordt aangegeven dat de Adviesraad Statushouders doorontwikkeld wordt naar een Adviesraad Inburgeraars. De SRT is benieuwd naar doelstelling en samenstelling van deze adviesraad. De huidige Adviesraad Statushouders heeft relevante informatie verstrekt en wij hebben er alle vertrouwen in dat de nieuwe Adviesraad Inburgeraars ook een waardevolle inbreng zal hebben.
- De SRT adviseert in ieder geval deze twee bronnen van kennis en ervaringsdeskundigheid in te zetten en een rol van betekenis te geven.

Een laatste zorg

Woensdag 11 november 2020 werd bekend dat minister Koolmees de invoering van de nieuwe wet inburgering een half jaar uitstelt. Deze wordt nu dus op 1 januari 2022 van kracht.

De huidige wet wordt vervangen vanwege de grote tekortkomingen en de problemen die daardoor bij inburgeraars ontstaan. De SRT maakt zich zorgen dat dit uitstel van de invoering van de wet het komende jaar dus voor veel inburgeraars weer zal leiden tot (financiële) problemen.

De vraag van de SRT is hoe u het komende jaar de ondersteuning en hulp aan inburgeraars gaat organiseren. De SRT pleit ervoor dat het nieuwe beleid en uitvoering voor zover dat toegestaan is, al ingevoerd wordt. Dit om te voorkomen dat de huidige tekortkomingen nog een jaar lang tot problemen en last leiden. Als dit voorkomen kan worden, is dit winst voor de inburgeraar én winst voor de gemeente Tilburg. Deze hoeft dan immers geen middelen en menskracht in te zetten om de problemen die onder de oude regelgeving ontstaan zouden zijn, op te lossen.

Tot slot

Mocht u nog vragen hebben naar aanleiding van dit advies dan horen wij die graag. Wij zijn altijd bereid hierover met u in gesprek te gaan.

Hoogachtend,
namens de Sociale Raad Tilburg,

Dion van den Berg,
voorzitter Sociale Raad Tilburg

Bijlage: "Regionaal advies inzake het visiedocument inburgering"